

WEeping BUILDING

CREMATORIUM
SINT NIKLAAS

AMOR FATI

Weeping building

Crematorium St. Niklaas.

Isn't it something tomorrow I'm smoke

het crematorium is (was) een problematische architectuuropdracht.

Adolf Loos: 'Architectuur is slechts kunst in het geval van het graf en het monument'. Bij uitbreiding daarvan stel ik, dat architectuur slechts kunst is als ze het probleem van de dood, van de sterfelijkheid thematiseert, of met andere woorden architectuur is maar architectuur als het zich inlaat met het probleem van de sterfelijkheid, zoniet is het een banaal bouwen.

Op 19 februari 1991 riep ik op een voordracht voor architectuurstudenten in Gent aan de RUG, aan wie gevraagd werd om een crematorium te ontwerpen, op om die opdracht te weigeren. Ik had toen een lezing gemaakt met als titel 'het crematorium of de geschiedenis van de architecturale zelfmoord' en had het er toen over dat crematie hét middel is om de dood zo snel en efficiënt mogelijk op te ruimen, uit te bannen en ik zei toen onder andere: 'Als een crematorium nog ergens te zien heeft met de overgang van leven naar dood, dan is het precies in het toekennen van een nutsfunctie aan de doodsbehandeling: het zo snel mogelijk opruimen van de dood.'

Bij uitbreiding betekent het ontwerpen van een crematorium dan ook het thematiseren van het einde van de architectuur als kunst. Het verschrikkelijke dilemma lag voor me.

Maar wie nu (heel recent) goed kijkt kan het overal zien gebeuren, maar we komen het in een uitvergrootte versie tegen in de snelgroeiende steden in Afrika, in Azië, maar misschien nog het duidelijkst in de Balkanlanden, na het wegvallen van communisme: daar groeit een wereld waar concepten niet meer werken, blijvend worden weggevaagd, (en waar de positie van de intellectueel, van kunstenaar en dus van de architect onmogelijk geworden zijn) er niet meer toe doen, daar zien we een wereld van binaire bruten opbloeien (de wereld van het crematorium, waar het ene ogenblik het kruisbeeld wordt bovengehaald en het volgende moment het boedha-beeld en daarna voor derde keer die dag 'like a bridge over troubled water' van Simon and Garfunkel weerklinkt, wijst natuurlijk in dezelfde richting van lege iconen en ornamenten). Er komt onafwendbaar, als een vloedgolf waar niets tegen te beginnen valt, een verschrikkelijke, cultuurloze wereld op ons af, waar intellectuelen en kunstenaars machteloos naar staan te kijken en zich enkel maar lijken te kunnen laten recuperen. We slikken die wereld, via de openingsschermen van onze internetprovider of via de vormgeving en de boodschappen op onze mobiele telefoon, zonder het zelfs maar te beseffen. En dus: waar het ontwerpen van een crematorium een onmogelijke architecturale opgave was, wordt het misschien juist een heel actuele opgave, een opgave van dit moment: het poneren van de architecturale zelfmoord.

de mestvaalt:

De Heimolen-begraafplaats is voor St. Niklaas hét terrein van de exclusie. Het laatste, het verst van het centrum verwijderde, het slechtste stukje St. Niklaas, het stukje St. Niklaas dat over de eigenlijke dorpsgrens (de autosnelweg) ligt. Hier speelt, maar dan op het niveau van een stad het mechanisme van de villabewoner die zijn mesthoop op de uiterste grens van zijn perceel legt en die zich daarbij geenszins bekommert om zijn burens. (ter vergelijking: kijk op nationaal vlak naar de positie van kerncentrales). De essentie van de stad is te lezen in het centrum of op de rand (de essentie is middelpuntzoekend of middelpuntvliedend).

Binnen die uithoek van St. Niklaas die de begraafplaats Heimolen is, valt de plaats die in de opdrachtstelling is voorzien voor de technische installaties (een eufemisme voor de ovens), uiteraard niet toevallig, samen met de ... mesthoop van de begraafplaats. En hierbij is het belangrijk om de meerduidigheid van fenomenen te zien: op die plek van exclusie wordt wél een landschapspark gemaakt waar begraven en verstrooid wordt: de dood in het groen en de dood in de stilte, de stilte, de valse natuur waar de eenden en de zwanen op de vijver drijven, waar de boorden keurig geknipt zijn en waar het geluid van de autosnelweg (zo goed als mogelijk) is weg gefilterd door de begroeide berm. Zoals de zieken en de gekken zijn de doden gedoemd te verblijven in de valse natuur en in de stilte.

In de opdrachtstelling van deze besloten architectuurwedstrijd is dé architecturale keuze al gemaakt: onder punt 6 van het bouwprogramma kunnen we lezen: *de technische installaties de daarbij horende functies moeten gebouwd worden naast de autostrade. De ceremoniele ruimtes en de horeca worden aan de hoofdingang voorzien*

Of met andere woorden de verbrandingsovens worden door de opdrachtgevers gezien als de mestvaalt van de begraafplaats.

De technische man bij Facultatieve Technologies, de grootste fabrikant van crematieovens in Europa is duidelijk: 'Er is geen enkele gezondheidsreden of technische reden waarom de verbranding niet zou kunnen plaatsvinden in hetzelfde gebouw als de ceremonieën. Je kan rustig permanent in de kamer naast de oven gaan wonen, mijnheer.'

Oublier Père Lachaise:

het is tijd dat de dood wordt weggehaald uit de verdomhoek van de stilte en het groen. Alles wijst er op dat de doodsbehandeling toegetreden is tot de economische logica: laat ons dan die economische logica ook doortrekken.

De vraag om de ceremoniele functies en de technische functies uit elkaar te leggen, ontmaskert een andere vraag uit het wedstrijd bundel namelijk de vraag naar transparantie. Het zal duidelijk zijn dat de ware transparantie helemaal niet gewenst is, dat het ware gelaat van het

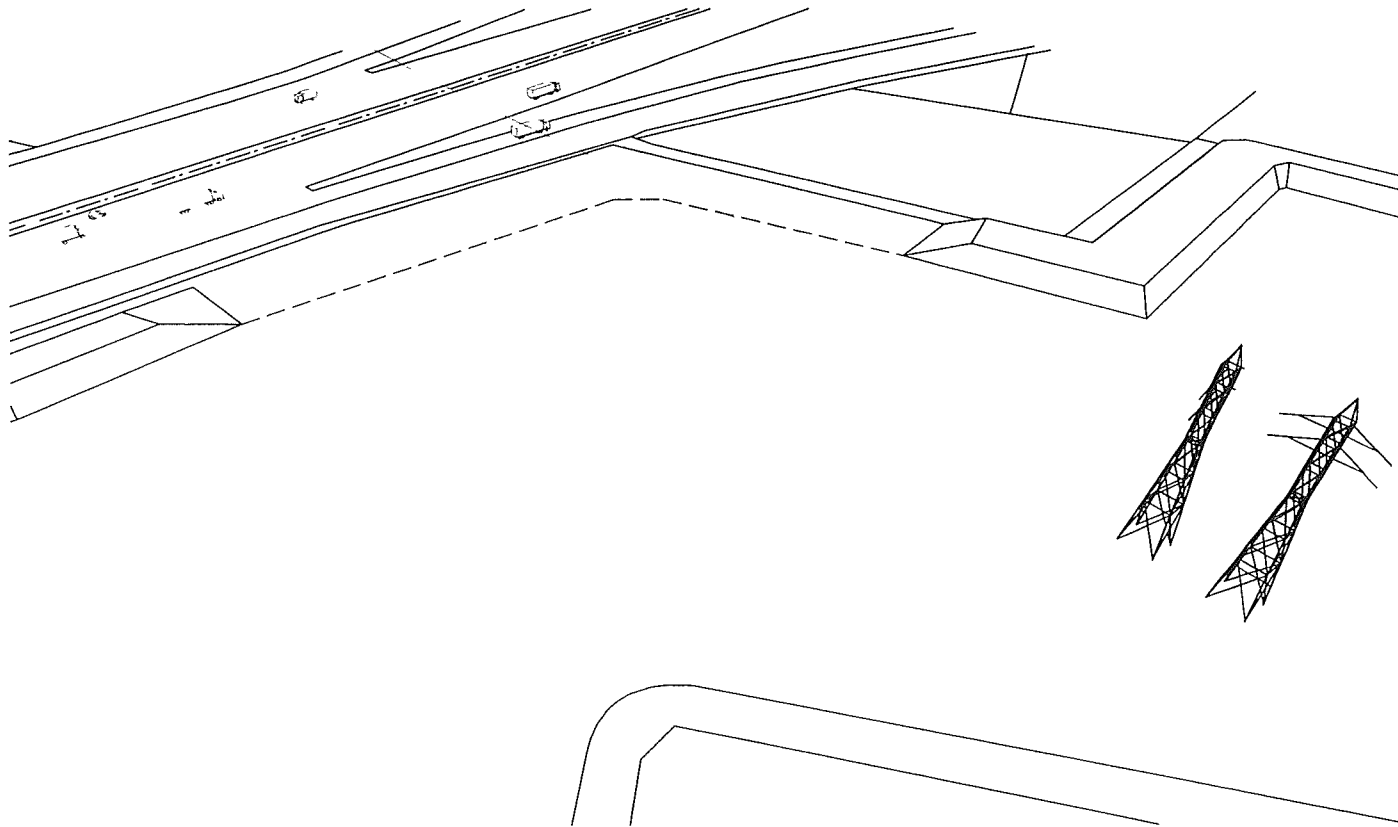
cremeren niet wil of mag getoond worden, dat de gevraagde transparantie een valse transparantie is. De ware transparantie is immers een zuivere juxtapositie: de dingen naast elkaar zetten, niet uit elkaar.

Het gebouw zoals we het hier vandaag uiteindelijk voorstellen is één grote, grotendeels lege, betonstructuur (balken en kolommen van 40 x 40 cm, de kolommen staan om de zes meter, de verdiepingshoogte onder de balken bedraagt vier meter). Het actuele crematorium kan slechts een lege structuur zijn. De betonstructuur wordt volledig ingestreken met zwarte glinsterende epoxy-koolteer. In de koolteer worden de namen van hen die hier gecremeerd worden ingekrast: woekerende graffiti van de dood die het gebouw aanvreten. Het perfect platte dak steekt aan alle kanten over de betonstructuur heen, er zijn geen goten of regenafvoeren aan het dak voorzien. Het water stroomt, als het regent, aan alle kanten van het gebouw af: pas als het regent is het beeld van het wenende gebouw volledig. Het gebouw is in wezen bedoeld als een gebouw dat enkel beschutting tegen regen en zon geeft. Uitvaarten zijn het mooiste als je moet rechtstaan. Mensen met zwarte overjassen, die langzaam van het ene op het andere been schuiven, die een kolom zoeken om zich tegen te zetten, de lichaamsgeuren die zich verspreiden, het schokken van het lijf als mensen wenen. Allerheiligen, ons Westers feest van de doden is niet zo maar per toeval begin november gelegd, het is, zoals met zoveel religieuze feesten het ideale moment in het jaar, het fijnste weer voor uitvaarten is kouwelijk nat en of tochtig, Het gebouw dat we voorstellen vraagt om zoveel mogelijk van de uitvaartrituelen in een beschut buitenklimaat te laten plaatsvinden. De technische functies (ovens, filters, toiletten...) zijn ondergebracht in binnenruimtes, de aula's, het café, etc zijn beschutte buitenruimtes die echter, als het zou moeten, kunnen afgeschermd en afgescheiden worden bij middel van transparante strippengordijnen. De verwarming wordt dan plaatselijk voorzien bij middel van gasstraalelementen, de verwarming die we allemaal kennen van café-terrassen. Er is evenveel te zien aan een verbrandingsoven als aan de filters, aan een magazijn als aan een elektrisch bord. Aula's naast het café, iemand is bakken bier aan het lossen in het magazijn, iemand is droevig omdat zijn moeder is overleden, iemand anders heeft het lastig met het idee dat zijn vader de oven in gaat, kinderen spelen verstoppertje achter de zwart geteerde palen, het geraas van de autosnelweg, een reiger wiekt over in de richting van de natte weilanden een stukje verder, een pastoor spreekt geaffecteerd, een verdieping hoger klinken oosterse klanken, een lange file vrachtwagens schuift voorbij richting Antwerpen, dat geluid is het enige wat continu is. Het crematorium zal een plek naast de (bewegende auto)-stroom zijn en daar voor confrontatie zorgen.

Publieke ruimte:

Het gebouw wil expliciet een publieke ruimte zijn, een ruimte die voor iedereen op elk ogenblik toegankelijk is. Het is toch ondenkbaar dat we enkel tijdens de kantooruren zouden kunnen/mogen nadenken over de do(o)d(en). Het ware publieke gebouw werkt als een ruïne, het is een steun voor hen die met hun nood niet terecht kunnen in de privé-ruimte (die de ruimte van de economie en dus van de geinterioriseerde controle is). De achteromweg rondom de begraafplaats is interessant voor een informeel publiek gebruik, zoals tot voor kort (tot ze werd afgesloten bij

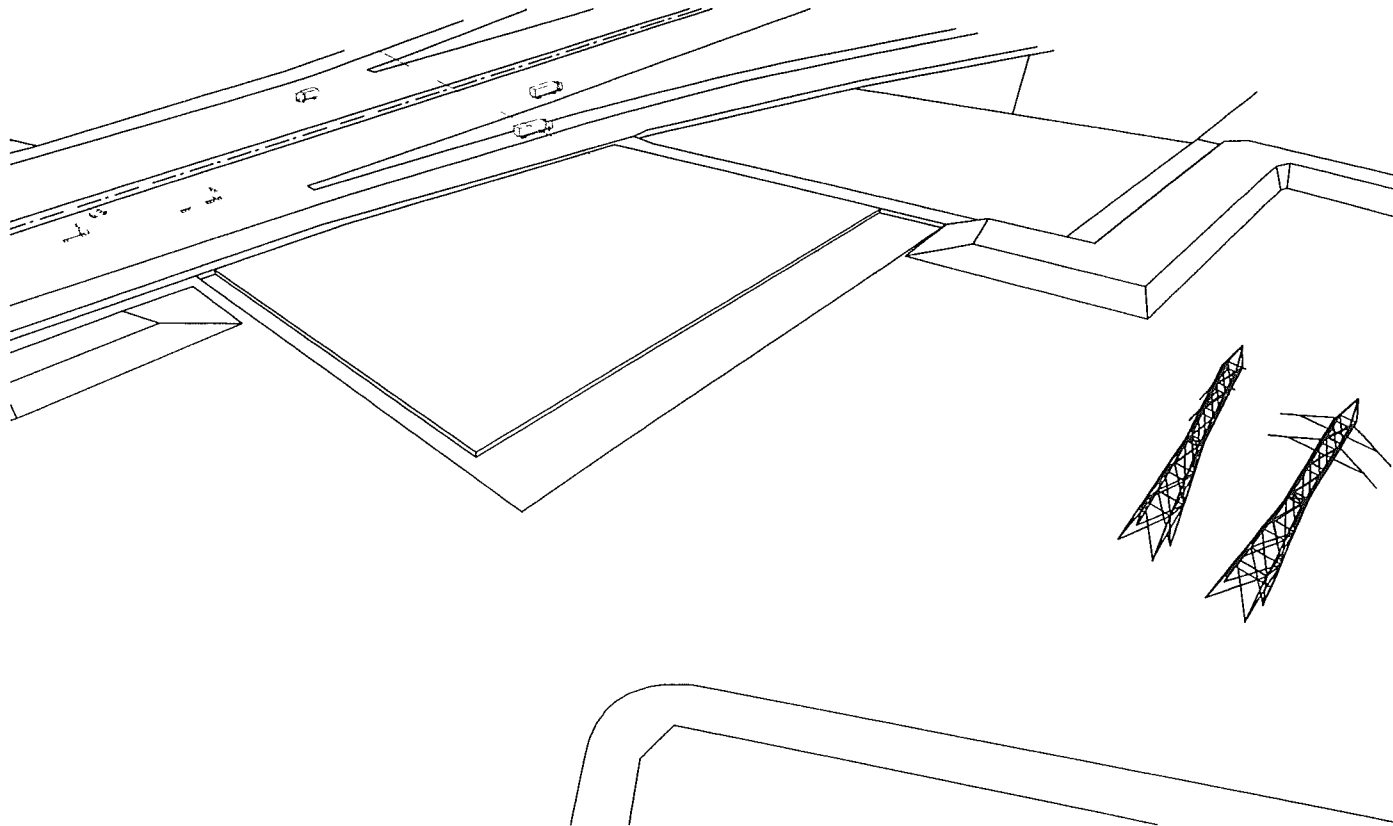
middel van hekwerk) de parkeerplaats langs de autosnelweg in Waasmunster was. In het ontwerp is voorzien om de berm voor een stuk open te maken, om op die manier de werkelijke en actuele wereld van de autosnelweg naar de begraafplaats te halen (en omgekeerd), de afscherming die blijkbaar verplicht en gewild was wordt gereconstrueerd bij middel van een waterpartij, waarlangs het gebouw staat en waarin het water dat van het gebouw afdruipt, in loopt. rondom het gebouw wordt uitgebreide parkeerplaats voorzien (een asfaltverbreding van het bestaande baantje, dat als eenrichtingsstraat zou gebruikt worden). Rondom het gebouw gaat langzaam een hellend pad omhoog (van gelijkvloers naar tweede verdieping). Het beeld van de lijkstoet die langzaam langs het gebouw heen schuifelt, telkens even wacht op elk horizontaal deel, mensen die uitkijken naar het industriegebied aan de andere kant van de autosnelweg. De buitengevel van het gebouw is voorzien in gegalvaniseerd hekwerk. Een zwart glanzende gebouwenstructuur staat te wenen langs de autosnelweg.

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax . 0033 384.25.72.66
e-mail . wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax . 09 225.38 07
e-mail . carlbougeois@pandora.be

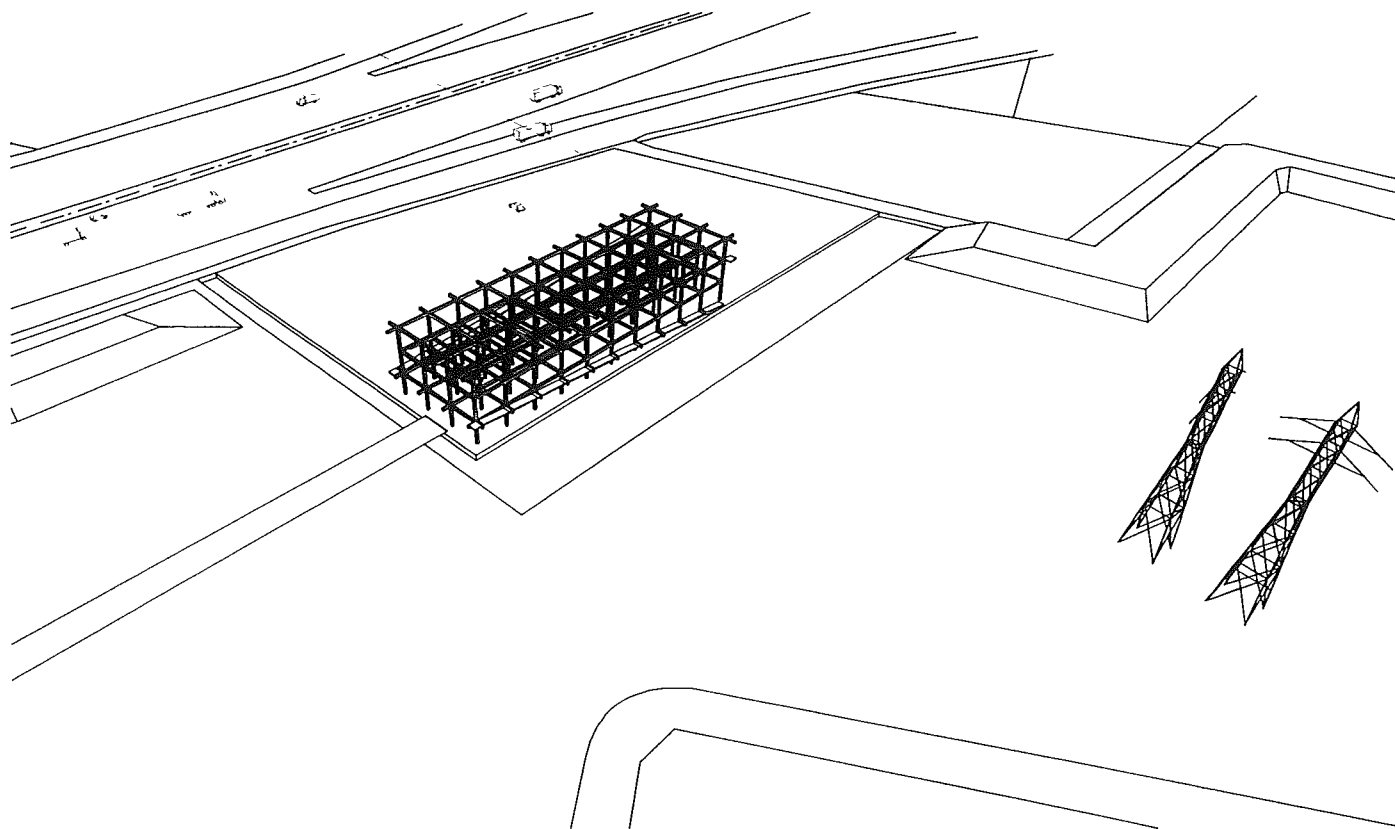
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST -NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax . 0033 384 25 72 66
e-mail . wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax . 09 225 38 07
e-mail . carlbougeois@pandora.be

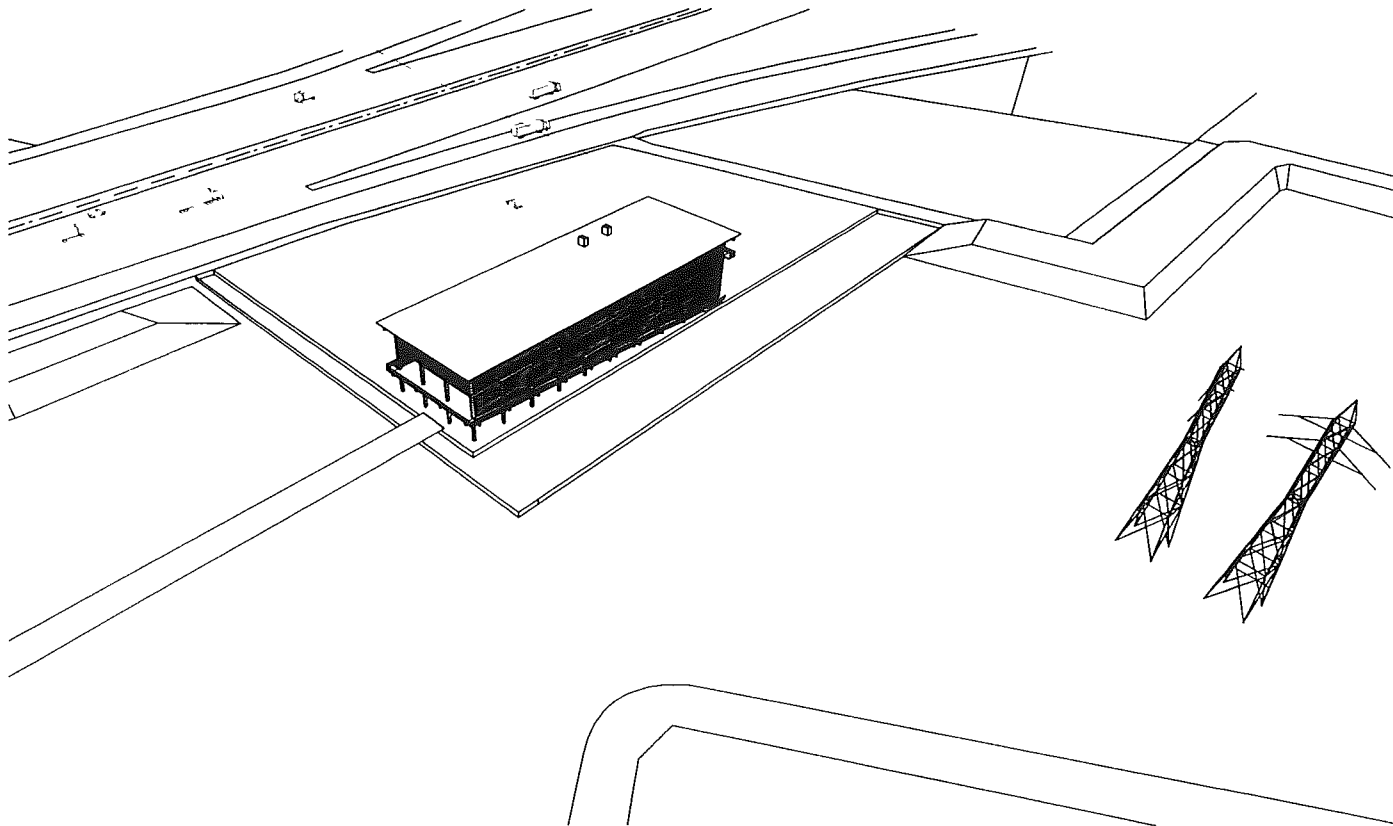
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384.25.72.66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225.38.07
e-mail carlbougeois@pandora.be

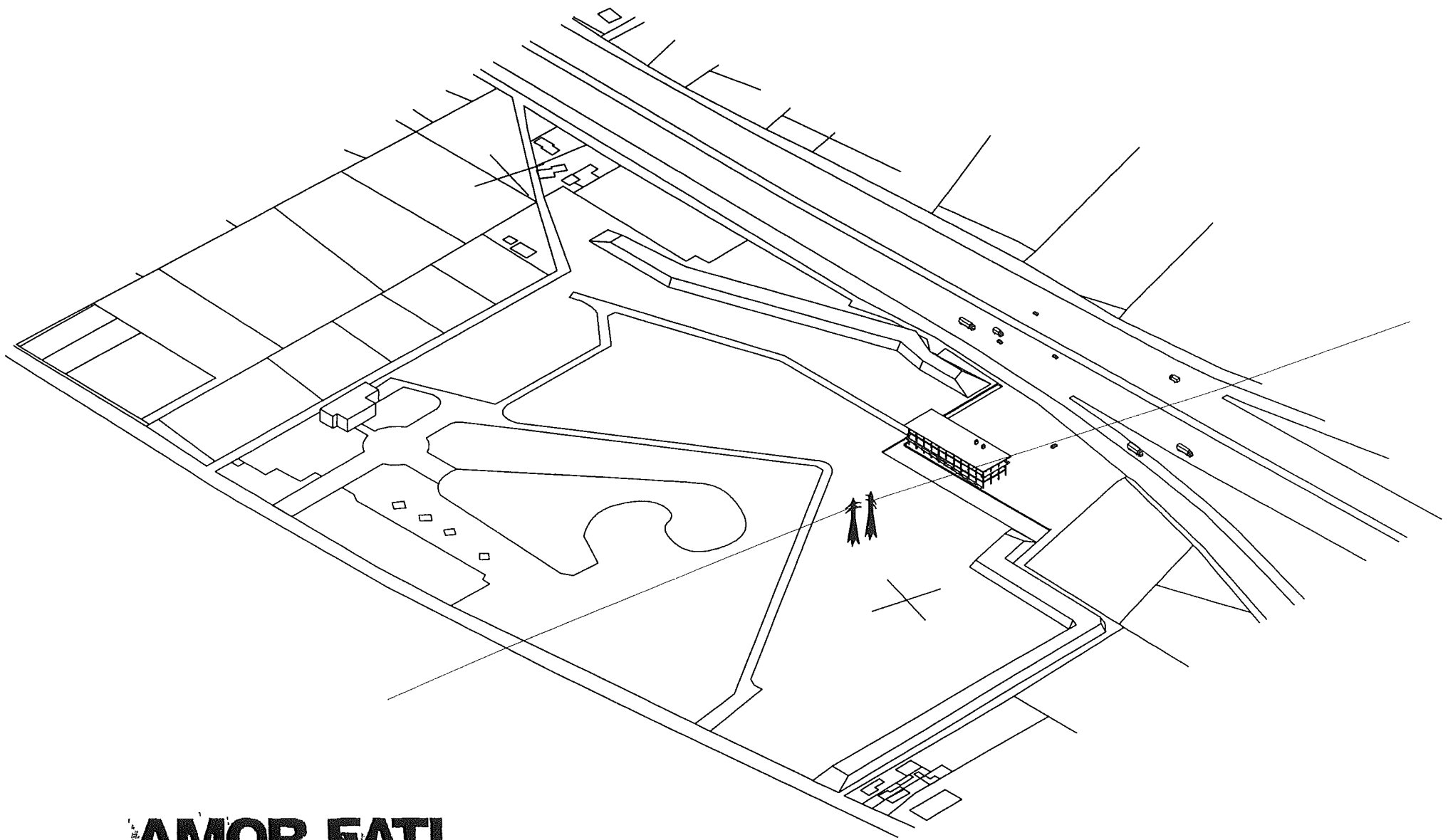
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax : 0033.384.25.72.66
e-mail : wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax : 09 225 38 07
e-mail : carlbougeois@pandora.be

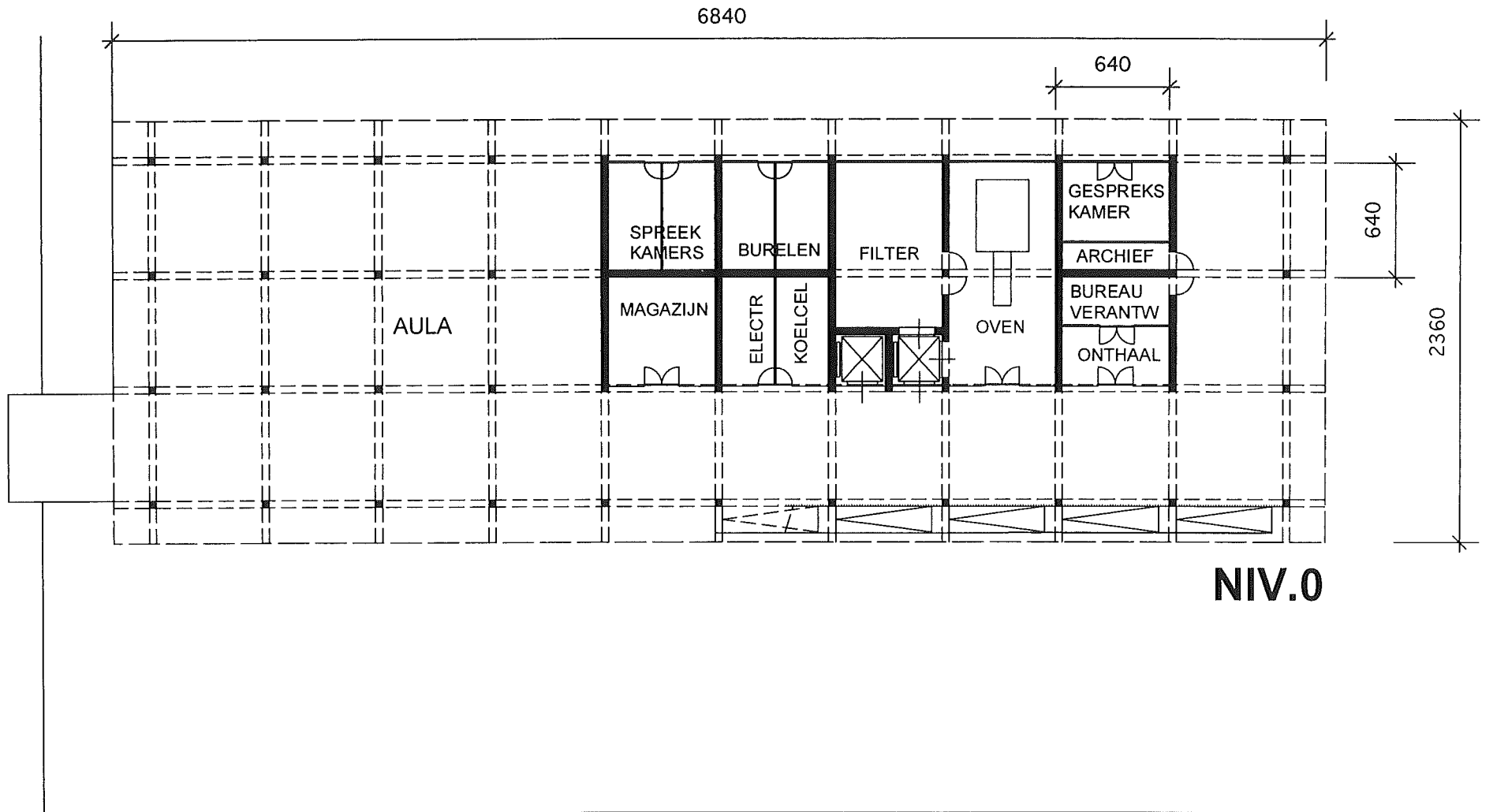
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

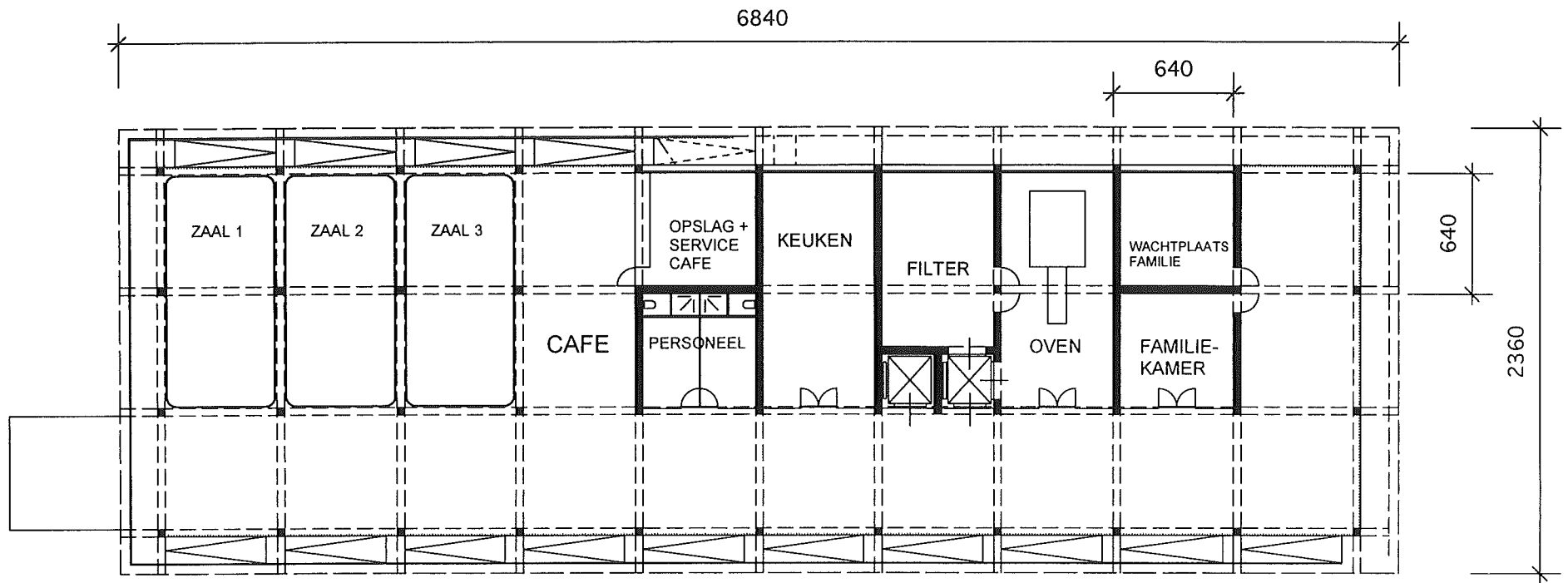
WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax : 0033.384.25 72 66
e-mail : wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax : 09.225.38.07
e-mail : carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
 39130 CHATILLON FRANCE
 tel/fax . 0033.384 25 72 66
 e-mail wimcuyvers@aol.com
 CARL BOURGEOIS ARCHITECT
 tel/fax 09.225 38 07
 e-mail carlbougeois@pandora.be

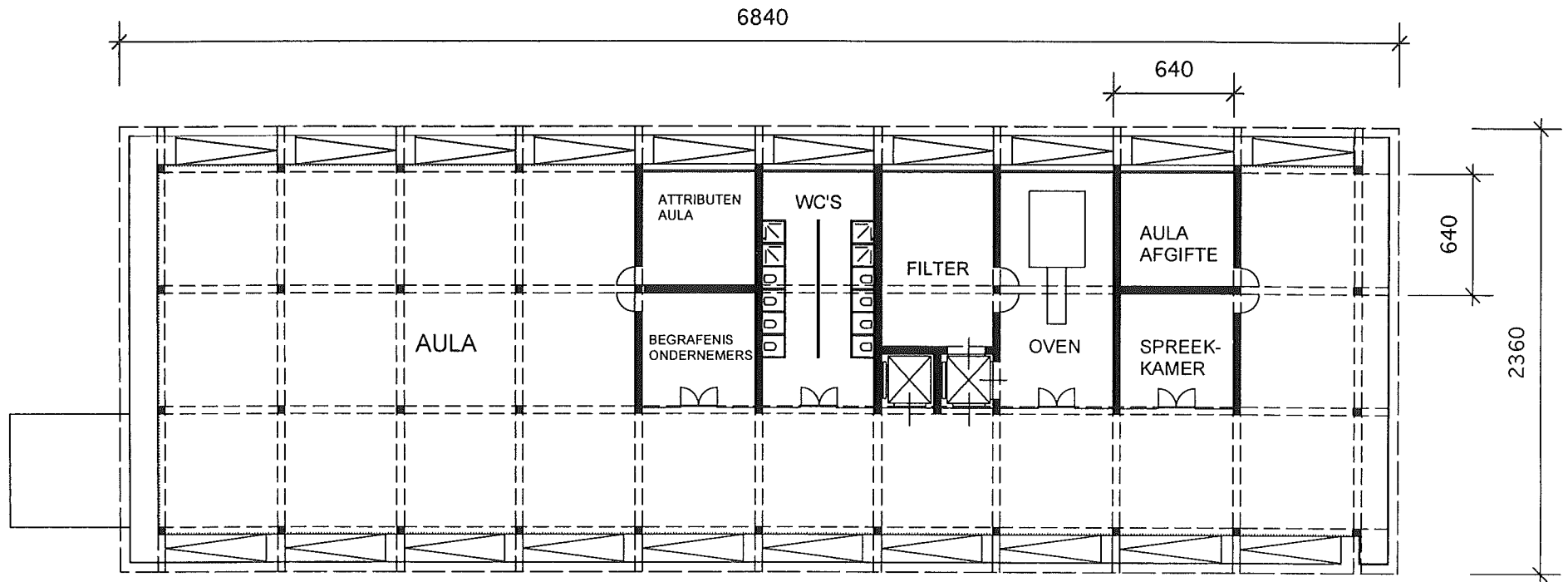

NIV.1

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
 39130 CHATILLON FRANCE
 tel/fax 0033 384 25 72 66
 e-mail wimcuyvers@aol.com
 CARL BOURGEOIS ARCHITECT
 tel/fax 09 225 38 07
 e-mail carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

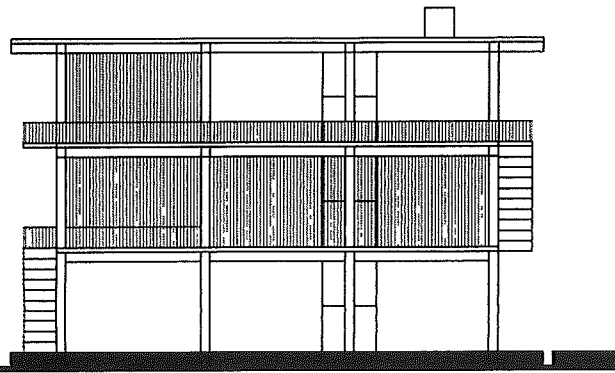

NIV.2

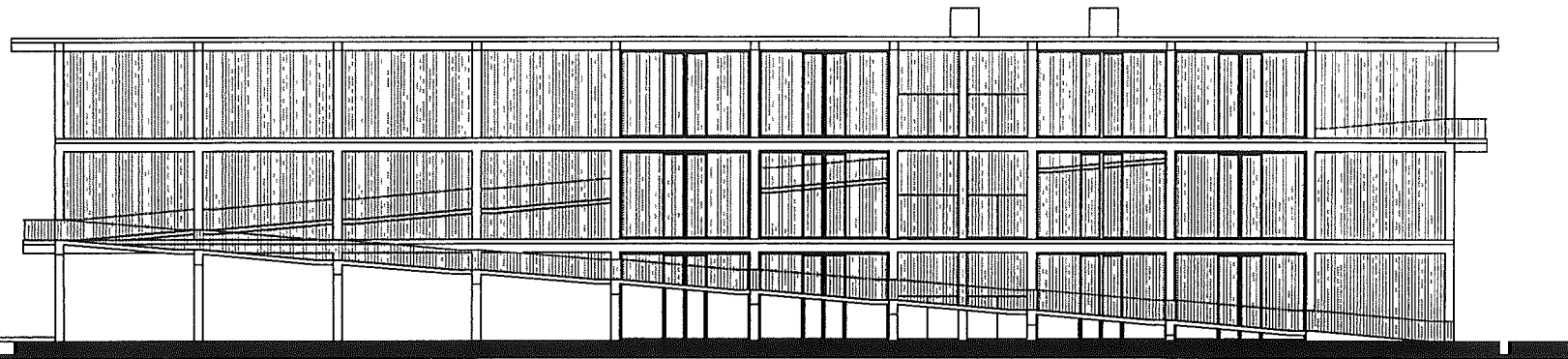
AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
 39130 CHATILLON FRANCE
 tel/fax 0033.384.25.72.66
 e-mail wimcuyvers@aol.com
 CARL BOURGEOIS ARCHITECT
 tel/fax . 09 225.38.07
 e-mail . carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

GEVEL OOST

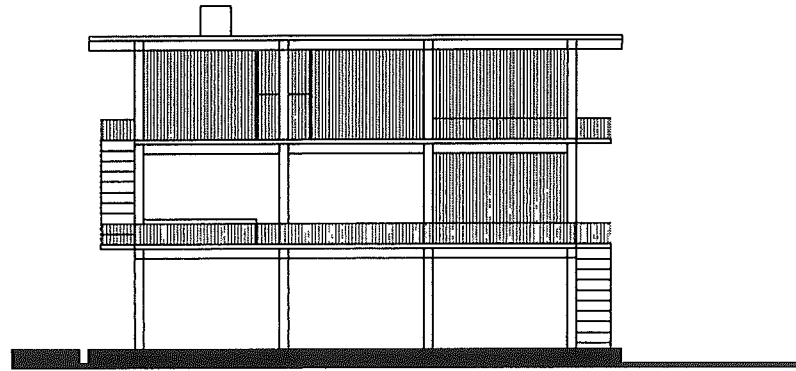

GEVEL ZUID (BEGRAAFPLAATS)

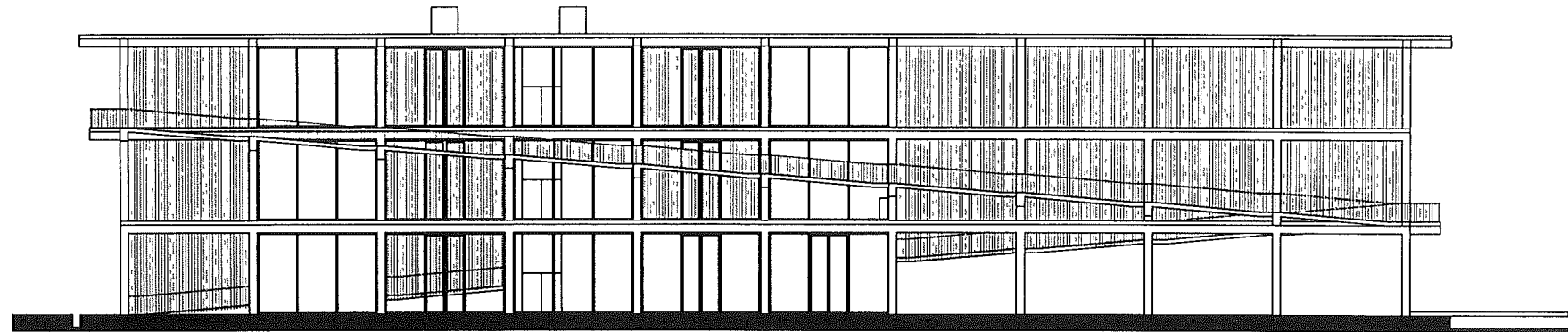
AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail . carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

GEVEL WEST

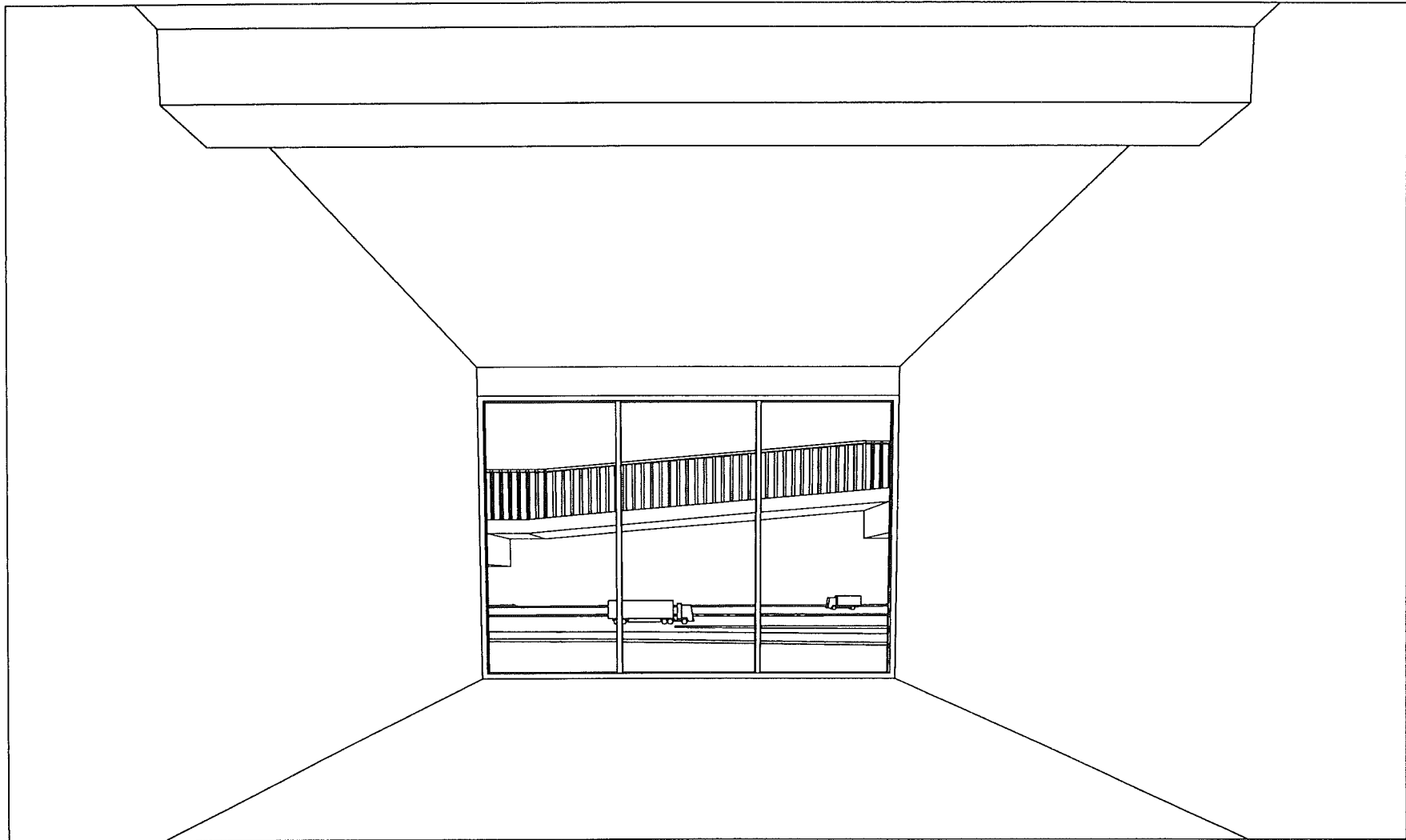

GEVEL NOORD (AUTOSNELWEG)

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09.225.38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

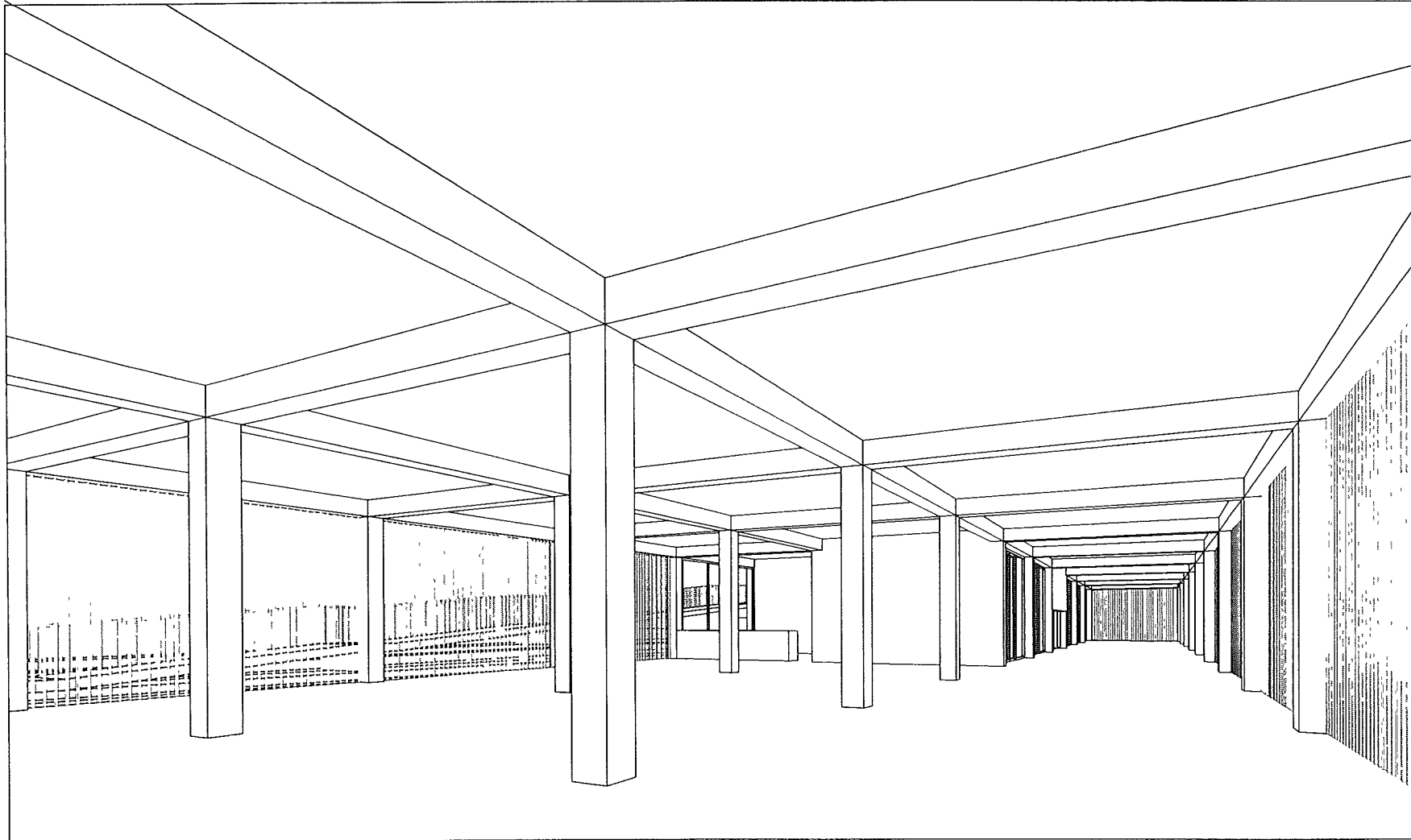
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384.25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

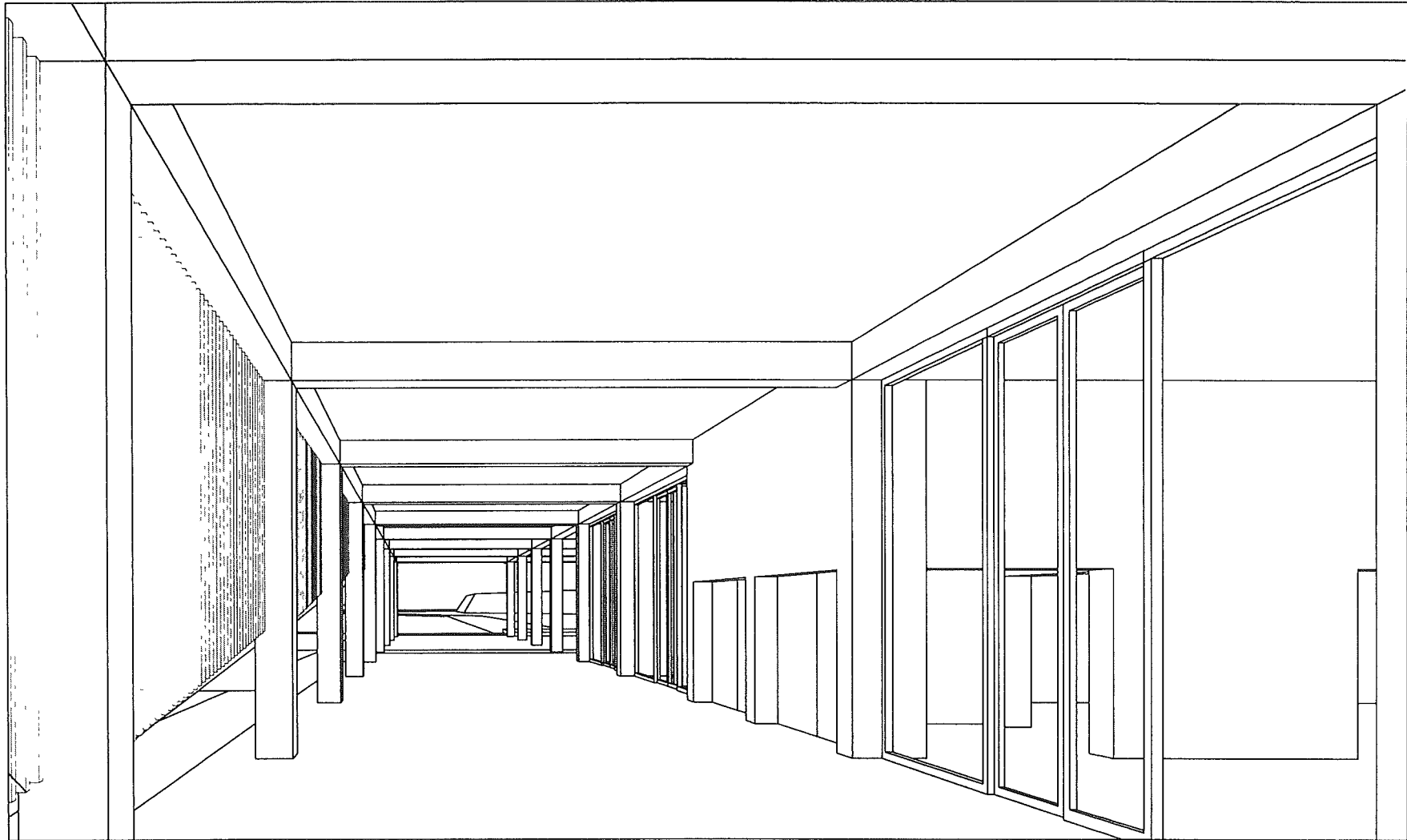
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033.384 25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

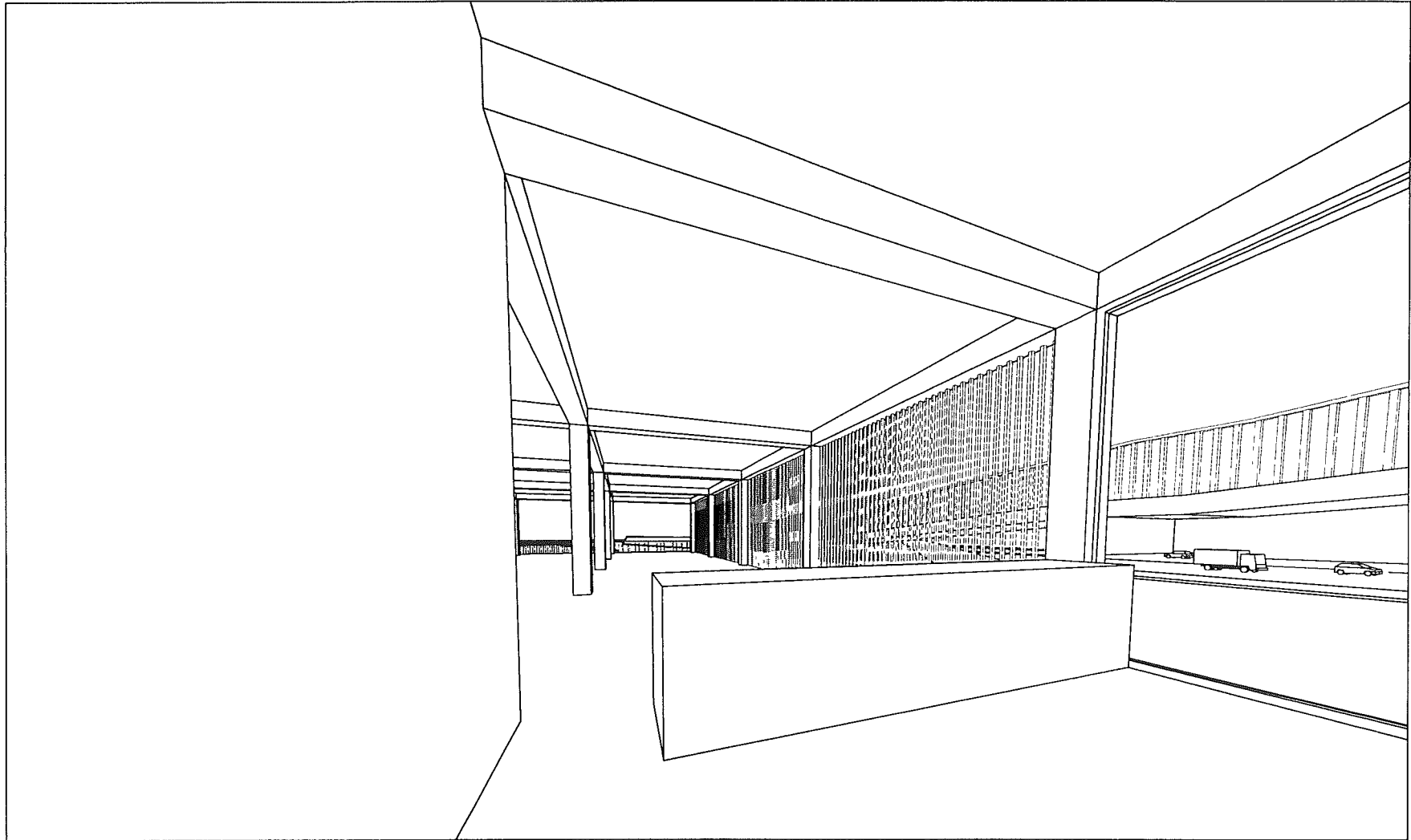
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax : 0033 384 25 72 66
e-mail : wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax : 09 225 38 07
e-mail : carlbougeois@pandora.be

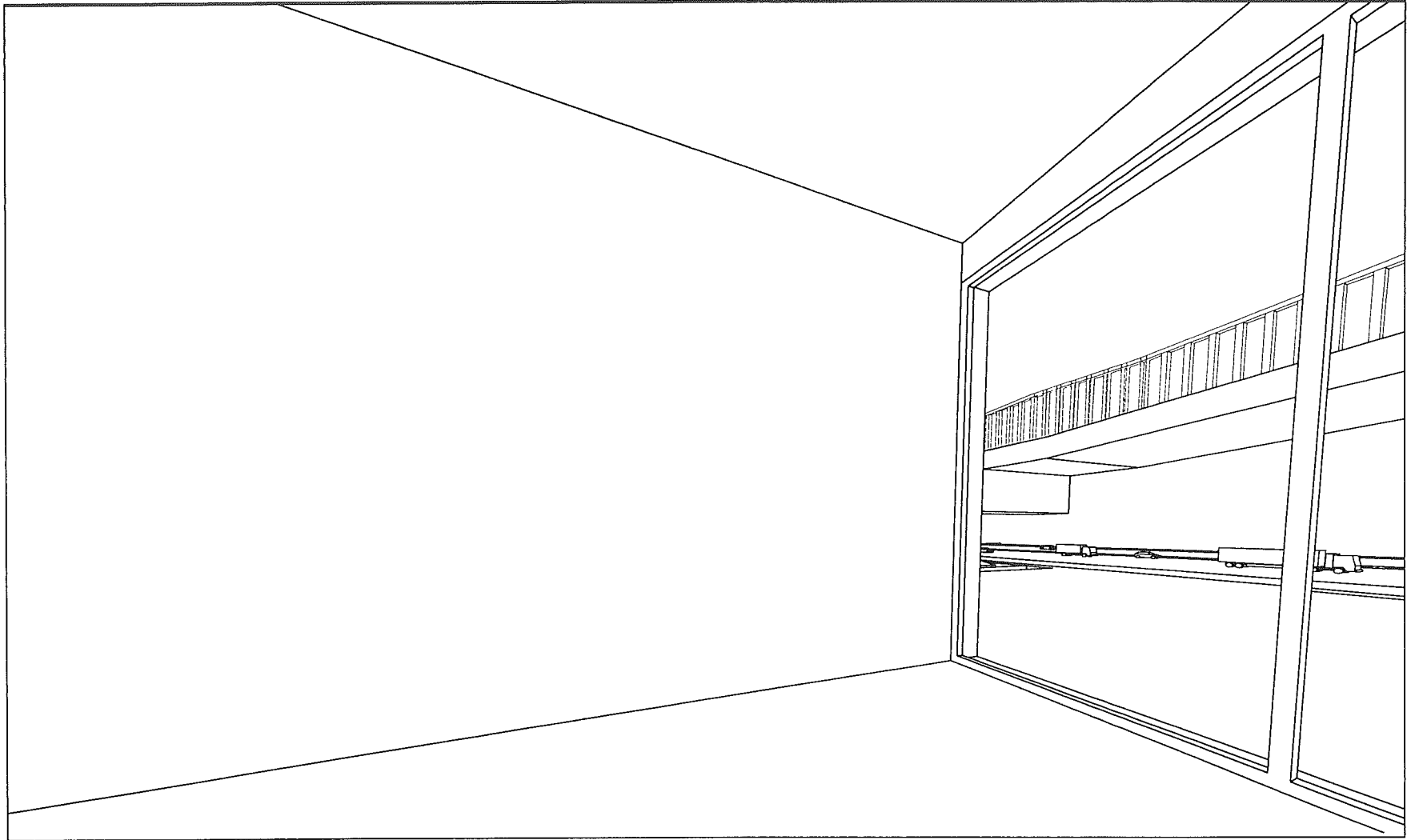
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

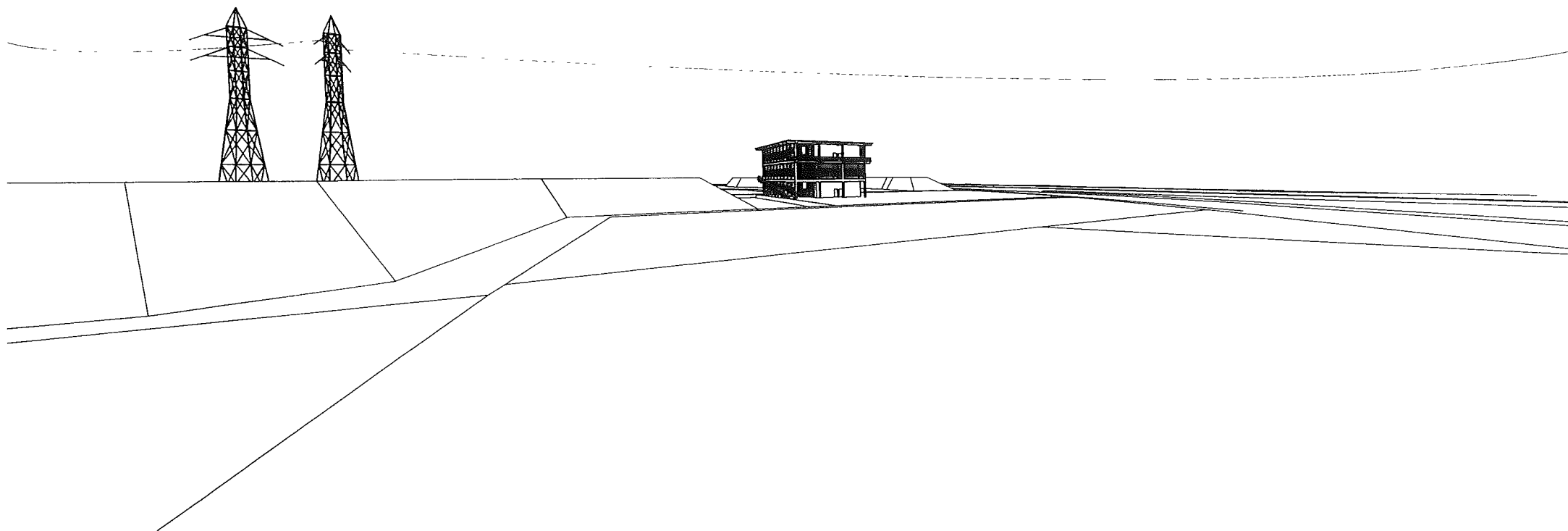
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033.384 25 72.66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09.225.38.07
e-mail carlbougeois@pandora.be

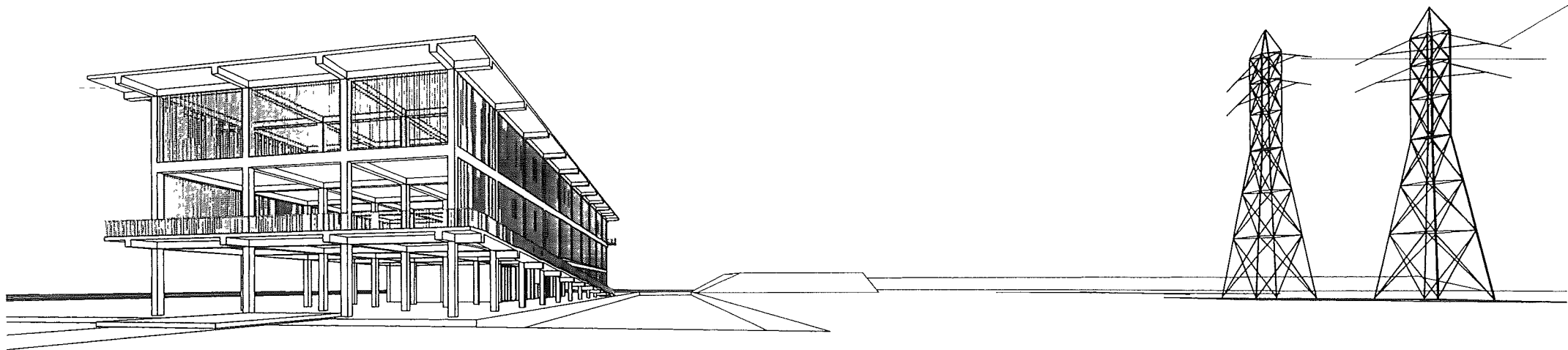
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72.66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09.225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

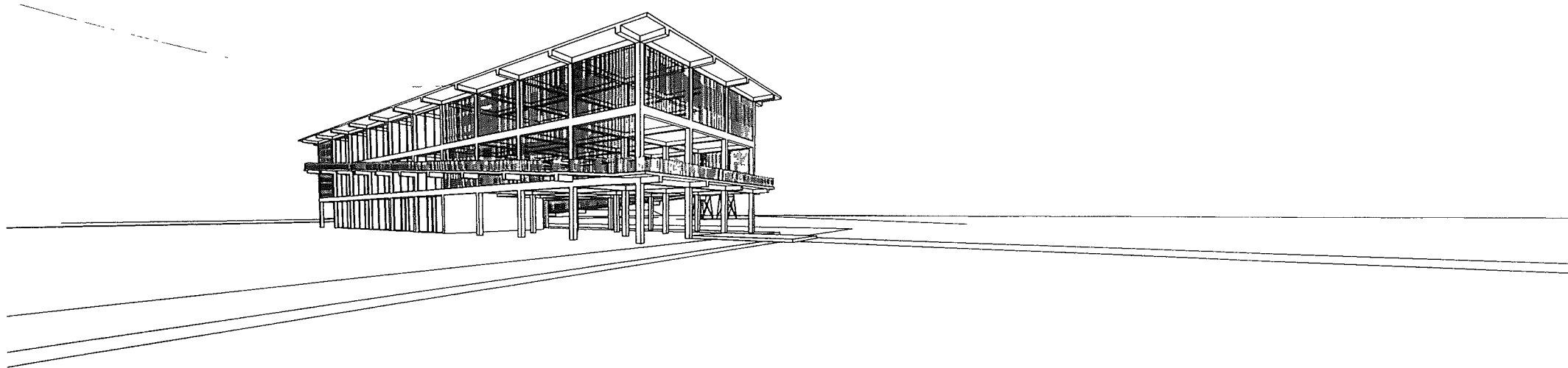
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72.66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax : 09 225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

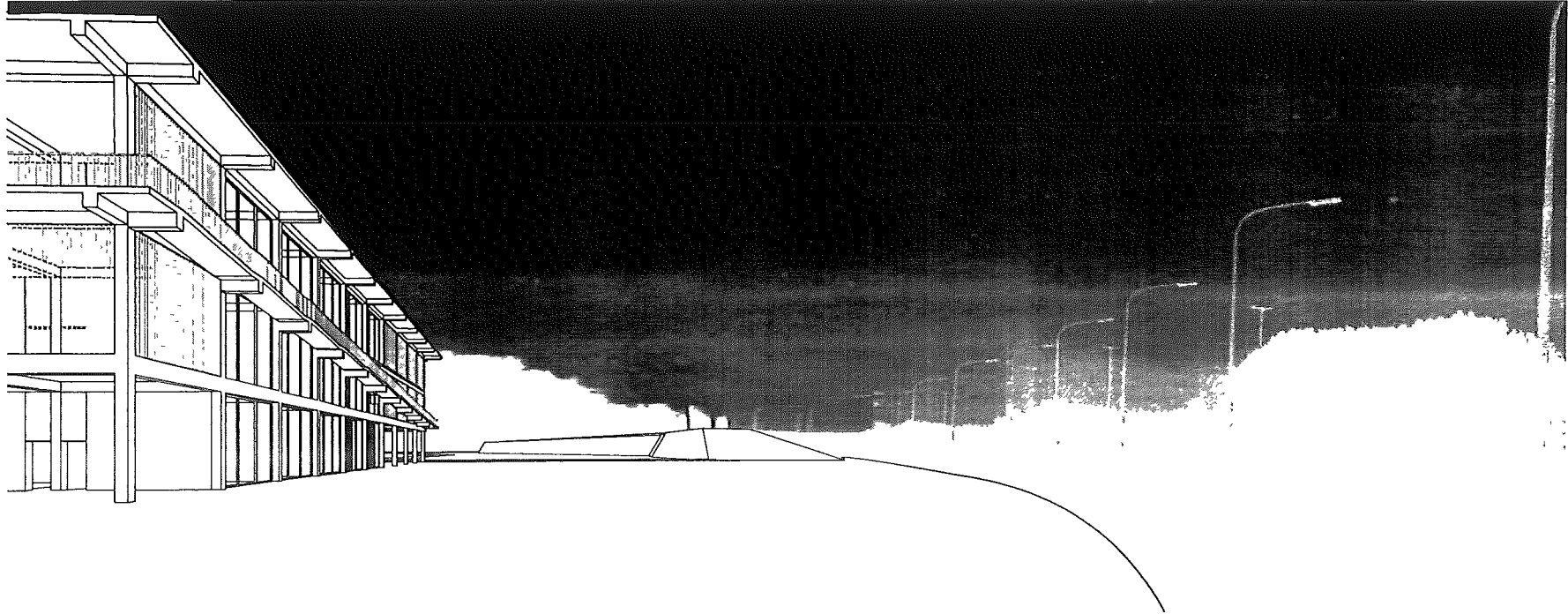
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384.25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail caribourgeois@pandora.be

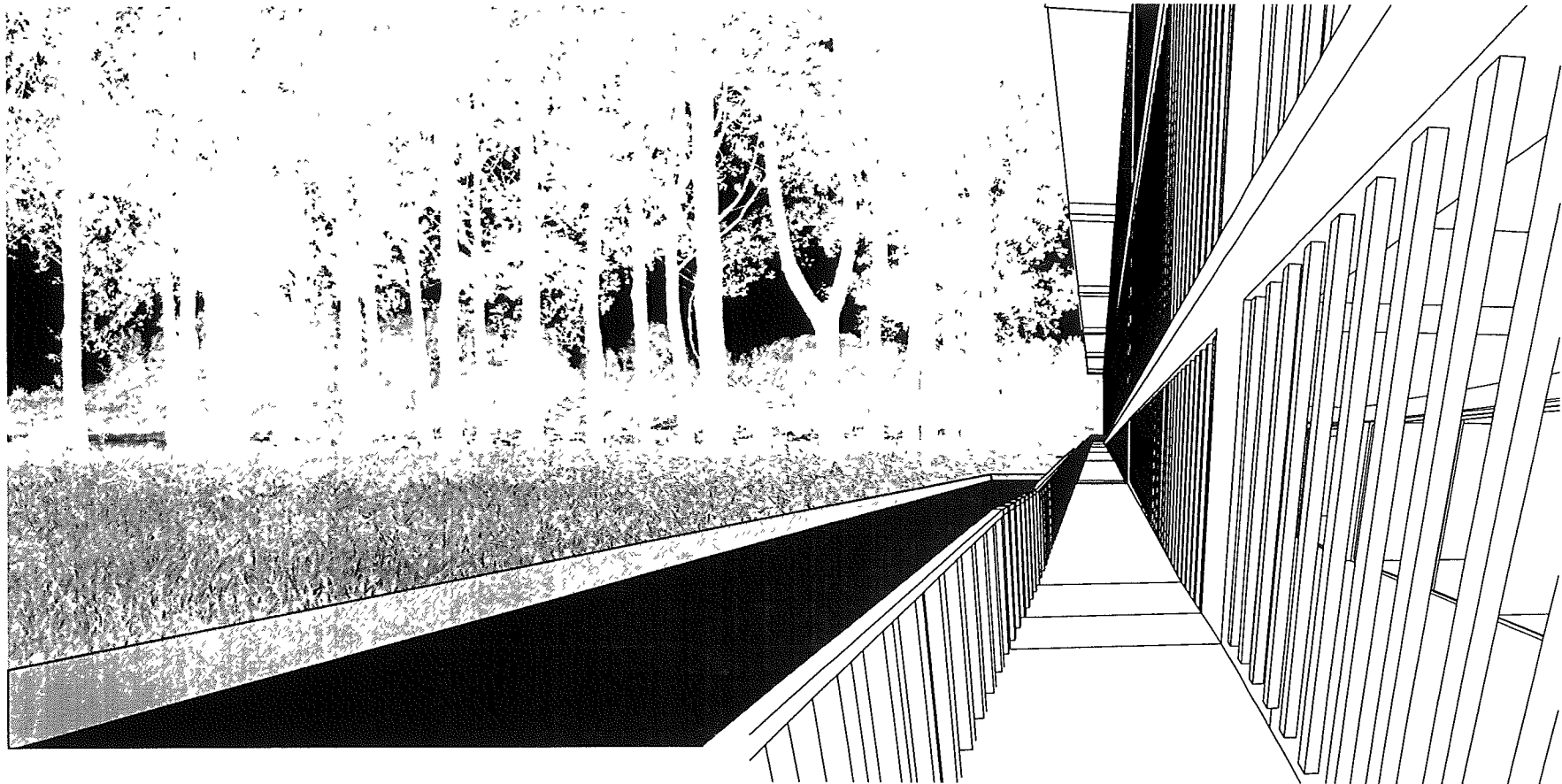
SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax - 0033 384.25 72 66
e-mail - wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax - 09 225 38.07
e-mail - carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

AMOR FATI

WIM CUYVERS ARCHITECT
39130 CHATILLON FRANCE
tel/fax 0033 384 25 72 66
e-mail wimcuyvers@aol.com
CARL BOURGEOIS ARCHITECT
tel/fax 09 225 38 07
e-mail carlbougeois@pandora.be

SCHETSONTWERP CREMATORIUM ST.-NIKLAAS 01 JUNI 2004

